

Asplan Viak v/ Inger Nes

Saksbehandler, innvalgstelefon

Alexandra Abrahamson, 61 26 60 63

Trettenstryka fuglefredningsområde - Tillatelse til geotekniske grunnundersøkelser - Nye Veier AS

Statsforvalteren gir Nye Veier og Asplan Viak dispensasjon fra verneforskriften for Trettenstryka fuglefredningsområde til å gjennomføre grunnboringer i Lågen i 2021 knyttet til planlegging av ny E6. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 første alternativ. Tillatelsen gjelder også etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag og er gitt av Innlandet fylkeskommune i samråd med Statsforvalteren. Nærmere vilkår følger nederst i brevet.

Søknad

Vi viser til søknad datert 11. juni i år. Søknaden er sendt fra Asplan Viak AS på vegne av Nye Veier AS.

Det søkes om tillatelse til fysiske tiltak i vassdrag for gjennomføring av undersøkelser av grunnforholdene i Lågen/Losna. Det søkes også om dispensasjon fra verneforskriften for Trettenstryka fuglefredningsområde siden det er ønskelig å utføre undersøkelser innenfor nordre del av verneområdet.

Grunnundersøkelsene som er omsøkt er knyttet til reguleringsplan og teknisk plan for ny E6 Øyer-Frya og Sjoa-Otta. E6 planlegges utvidet langs dagens trasé, som på flere delstrekninger ligger helt inntil Lågen/Losna. Kartlegging av grunnforholdene er viktig grunnlag for å kunne prosjektere, vise omfang og vurdere konsekvenser av planlagt E6-utbygging.

Det planlegges to ulike kartlegginger og undersøkelser:

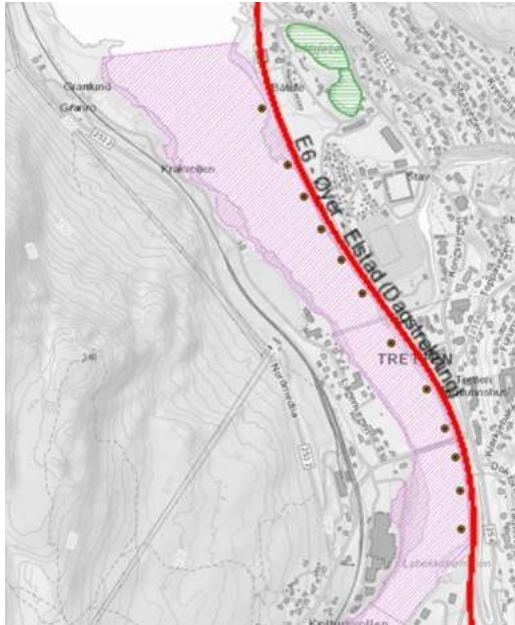
1. Sjøbunnkartlegging for å kartlegge bunnkoter i Lågen/Losna.
2. Grunnboringer utføres for å kartlegge typer masser og fjellkoter i Lågen/Losna.

Sjøbunnkartleggingen er i søknaden beskrevet skal foregå med båt, men ikke innenfor Trettenstryka fuglefredningsområde. Statsforvalteren har i ettertid fått vite at metoden for kartlegginga er endret fra båt til fly, og at den fortsatt kun skal skje utenfor fuglefredningsområdet (der det er lavtflygingsforbud).

Grunnboringene planlegges startet opp i uke 32 (start 9. august) i 2021, og skal foregå i tre måneder. Innenfor fuglefredningsområdet er det ikke planlagt aktivitet etter 15. september.

Det er beskrevet planlagte borepunkter. I Trettenstryka fuglefredningsområde planlegges 12 punkt som vist på kart fra søknaden nedenfor. Prøvepunktene er lagt ut ca. 250 m sør for Tretten bru og opp til nordenden av verneområdet, en strekning på totalt ca. 1250 m.

Det meste av tiden for undersøkelsene vil gå med til flytting av boreriggen mellom punktene, og forankring før hver boring. Hvor lang tid en boring tar, avhenger av hvor dypt det er til fjell. Det kan bores ca. 2-3 punkter daglig. Gjennomføring vil være avhengig av flom, vannføring med videre. Plassering av punktene kan også måtte justeres noe for å tilpasse seg stedlige forhold (store steiner, vanndybder, styrk) og vannstand/evt. flom. Flåten er ca. 14 m² og har anker-bein som kjøres til bunns for å stabilisere flåten når en boring skal utføres. I tillegg til flåten er det en hjelpebåt for at mannskapet skal kunne komme seg til og fra. Både hjelpebåten og flåten er motorisert. Flåten vil bli sjøsatt fra egnet sted med eksisterende tilgang til Lågen. Ved boringen vil masser bli dyttet ut til siden eller opp. I noen tilfeller vil det bli hentet opp prøver av grunnmassene. Boringen vil føre til oppvirvling av finstoff. For boringene i fjell vil det bli benyttet vann, og vannet fra boringen, «borslagget» slippes ut i vassdraget. Dersom det brukes vann, dreier det seg om ca. 100L per punkt.

Arbeidet vil skje på dagtid. Det stilles krav til at de som gjennomfører grunnundersøkelsene har HMS-system inkl. system for å håndtere uønskede hendelser i forhold til ytre miljø. For eksempel har boreriggen mulighet for oppsamling av hydraulikkolje fra boret på selve flåten, og de har med absorbent for å kunne samle opp evt. søl.

Verneforskrift, forskrift om fysiske tiltak i vassdrag og naturmangfoldloven

Søknaden må behandles verneforskriften for Trettenstryka fuglefredningsområde av 12. oktober 1990, der Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet. Videre skal fysiske tiltak i vassdrag og aktiviteter og inngrep i vannforekomster vurderes etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag av 15. november 2004. Saken er diskutert med Innlandet fylkeskommune, og dette er en felles tilbakemelding fra dem og oss. For resterende deler av søknaden, som ikke er innenfor verneområdet, behandler fylkeskommunen søknaden (i samråd med oss).

Trettenstryka fuglefredningsområde ble vernet i 1990 som en del av verneplan for våtmarksområder i Oppland. Formålet med fredningen er å bevare det rike fuglelivet og fuglenes livsmiljø i området, særlig av hensyn til overvintrende fossekall og annen vannfugl.

Etter verneforskriftens pkt. IV nr. 3 må det ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte produksjonsforhold eller forringe fuglenes livsmiljø. Etter pkt. IV nr. 4 er motorisert ferdsel til vanns og på is, samt lågtflyging under 800 fot forbudt. Det er imidlertid gjort unntak fra sistnevnte forbud i pkt. V nr. 5 som sier at det uten spesiell tillatelse kan brukes motorbåt så langt at farten er under 5 knop og det blir vist spesiell aktsomhet overfor fuglelivet.

Det finnes ingen spesifiserte dispensasjonsbestemmelser i verneforskriften for at forvaltningsmyndigheten skal kunne tillate den omsøkte boringen for grunnundersøkelser. Denne aktiviteten ansees som forbudt etter pkt. IV nr. 3. Forvaltningsmyndigheten kan imidlertid gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. § 48 i naturmangfoldloven (nml.; § 48 erstatter pkt. VIII i verneforskriften).

En eventuell dispensasjon fra vernebestemmelsene og forskrift om fysiske tiltak i vassdrag må vurderes etter de miljørettslige prinsippene i nml. §§ 8-12, jf. § 7. Naturmangfoldloven § 8 setter krav til kunnskapsgrunnlaget, § 9 handler om føre-var prinsippet, § 10 setter krav til vurderinger omkring økosystemtilnærming og samlet belastning, § 11 sier at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver og § 12 handler om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, inkludert vurderinger omkring plassering av et tiltak i tid og rom.

Det er ikke laget noen forvaltningsplan for Trettenstryka fuglefredningsområde. En slik plan gir ellers nærmere retningslinjer omkring verneforskriften og forvaltningen av området.

Vurdering

Det framgår av nml. § 8 at kravet til kunnskapsgrunnlag skal være oppfylt før myndighetene fatter vedtak i saken.

Trettenstryka er et fuglefredningsområde, og beskytter på den måten ikke hele økosystemet slik som verneformen naturreservat. Imidlertid er alt knyttet til fuglenes livsmiljø og de naturgitte produksjonsforholdene vernet. Det betyr at også vegetasjon med betydning for fugl er fredet. Videre regnes den akvatiske faunaen, som fisk og bunndyr, som en del av fuglenes matfat. Området har nasjonal verneverdi, og ble i verneplan for våtmark vurdert å være i kategorien «prioritet 1». Trettenstryka er et fast tellepunkt for ornitologene i området, og et titalls rødlistearter er registrert i Artskart. Det er imidlertid områdets funksjon for mer vanlige arter som er det viktigste grunnlaget for vernet. Trettenstryka er en av Innlandets viktigste overvintringslokaliteter for fugl på grunn av åpne strykpartier gjennom hele vinteren. Fossefall er særlig nevnt i verneformålet da området regnes som Nordens største overvintringsplass for denne arten. Også sangsvane, og andefugler som stokkand, kvinand og laksand, overvintrer her. Området har en viss betydning som rasteplass for fugletrekket over Østlandets indre trekkroute. I mindre grad har det også en betydning som hekkeområde for eksempelvis stokkand, laksand og strandsnipe.

Når det gjelder fisk inngår Trettenstrykene som en spesielt viktig del av økosystemet i Gudbrandsdalslågen (Lågen). Her ligger blant annet svært viktige gyteplasser for storaure.

Storauren/Mjøsauren er en spesiell ansvarsart med nasjonal verdi. Storauren gyter i september-oktober.

Selv om vegetasjon som ikke har betydning for fugl ikke er direkte fredet, kan det nevnes at både firling (sårbar på rødlisten) og svartgubbe (sterkt truet) er funnet innenfor fuglefredningsområdet. Dette er lenger sør i området fra der det søkes om prøveboringer.

Vi anser med dette at kunnskapsgrunnlaget er godt nok til å kunne behandle søknaden, jf. nml. § 8, uten at vi trenger å ta i bruk føre-var prinsippet, jf. nml. § 9. De omsøkte prøveboringene vil kunne ha konsekvenser for fugl gjennom forstyrrelser med lyd og tilstedeværelse. Søker opplyser at støy mest vil være knyttet til motordur i forbindelse med flytting mellom punktene, og til boringen i fjell. Søker er innstilt på at båten og boreriggen på flåten ikke skal kjøre raskere enn 5 knop, slik kravet er i verneforskriften. Ut fra hensyn til både hekkeperiode og høsttrekk, vil perioden det søkes om prøveboringer på være lite sårbar for fuglelivet i dette området. For fisk vil inngrep i elvebunn potensielt kunne føre til skade på gyteplasser og rogn som ligger nedgravd i grusen. Også bunndyr kan ta skade. Vi vurderer det slik at de omsøkte grunnboringene vil kunne føre til tilslamming av elvebunn nedstrøms tiltakene, selv om vassdraget har stor vannføring og mengde boreslam vil være beskjedent. Tilslamming kan føre til oksygenmangel og påfølgende død for rogn og yngel som måtte befinne seg i elvegrusen. Det er derfor av stor betydning for særlig storaure at disse undersøkelsene i elva gjennomføres på et tidspunkt da det medfører minst mulig forringelse av fiskens gyte og oppvekstmuligheter, dvs. i perioden 15. juni - 15. september (i tråd med retningslinjer fra Regional plan for Gudbrandsdalslågen med sidevassdrag).

Undersøkelsene slik de planlegges og omsøkes, antas å få små konsekvenser for storaure og fuglelivet, jf. nml. § 10. Både storaure og fugleliv er presset fra før av inngrep som vassdragsreguleringer og andre nedbygginger, både i og inntil sentrale leveområder. Likevel anser vi ikke at disse undersøkelsene, som er av begrenset omfang og vil foregå et fåtall dager innenfor verneområdet, bidrar vesentlig til å svekke artenes sjanse for overlevelse på lang sikt, jf. nml. § 10. Dette forutsatt at undersøkelsene utføres så effektivt som mulig og i tråd det i søknaden beskrevne opplegget for tidsperiode, HMS og innsamling av evt. oljesøl, jf. § 12. Eventuell miljøforringelse som følge av undersøkelsene skal rettes opp og bekostes av tiltakshaver, jf. § 11. Undersøkelser inntil Trettenstryka, som kan gi tilslamming av gyteområdene for storauren nord i verneområdet, forutsettes gjennomført i samme tidsrom (ikke etter 15. september). Dette vil være et vilkår fra fylkeskommunen når de behandler søknaden for borepunkt utenfor verneområdet.

Statsforvalteren er på bakgrunn av dette innstilt på å gi dispensasjon til de omsøkte prøveboringene da de har liten konsekvens for verneverdier og akvatisk miljø, men er av stor betydning for søkers planlegging av ny E6, som er en vesentlig samfunnsinteresse. En dispensasjon fra verneforskriften vil dog ikke ha noen hjemmel nml. § 48 tredje alternativ, som omfatter nettopp tiltak av hensyn til vesentlige samfunnsinteresser. Dette fordi det ikke er utredet mulige alternativer til å berøre verneområdet. Hjemmelen til dispensasjonen ligger i stedet i nml. § 48 første alternativ som forutsetter at tiltaket ikke får nevneverdige konsekvenser for hverken verneformål eller verneverdier. Dette alternativet er tenkt som en sikkerhetsventil for å kunne fange opp tiltak som ikke får negative konsekvenser for verneformål eller verneverdier, som ikke lager noen uheldig presedens og dermed økt press på samlet belastning på økosystemet, og som ikke var vurdert på vernetidspunktet. Ny E6 i dette området var definitivt ikke et tema under verneplanprosessen.

Statsforvalteren støtter Nye Veiers arbeid med kunnskapsinnhenting, da dette er en viktig del av alternativutredningene omkring ny trase forbi Trettenstryka. Vi ser ikke bort fra at undersøkelser av grunnforholdene i Lågen også har betydning for mulige løsninger som ikke berører hverken

vassdrag og verneområde. Det vil i det videre planarbeidet måtte utredes hvilke muligheter som finnes for å nettopp unngå dette, der konsekvenser og kostnader av slike alternativer må belyses grundig. Det er derfor først på et senere tidspunkt i denne planprosessen at Statsforvalteren vil kunne ta stilling til om det finnes grunnlag for å gi dispensasjon til ny E6 hvis denne må berøre verneområdet og vassdraget, og da vurdere saken etter nml. § 48 tredje alternativ, alternativt endre vernegrensene. Vi viser her til vårt brev av 24. juni i år til Nye Veier med tittelen «E6 Øyer – Otta, innspill og presiseringer fra Statsforvalteren i en tidlig fase». Det gjentas i dette brevet våre innspill fra tidligere angående veg forbi Tretten, der inngrep i Trettenstryka er svært problematisk av tre grunner: 1. status som verneområde og verdi for fugl, 2. det er gyteområde for storaure, 3. permanente utfyllinger i vassdraget ved Tretten vil trolig kunne få store og uheldige hydrauliske konsekvenser oppstrøms, særlig i flomsituasjoner. Det har i tidligere arbeid med E6 i dette området hele tiden vært forutsatt at Trettenstryka ikke skal berøres av ny vei med utfylling og andre inngrep, da dette er i klar konflikt med flere nasjonale interesser. Utredning av andre alternativer er derfor helt vesentlig i det videre arbeidet. Sett i en større sammenheng utgjør strekningen forbi Trettenstryka kun en liten del av hele vassdraget, men ut fra søknaden planlegges prøveboringer for mulig ny E6 mange steder oppover i vassdraget. Både Statsforvalteren og andre statlige og regionale etater har allerede signalisert i møte med Nye Veier at det er behov for en helhetlig oversikt over den samlede belastningen som allerede finnes for hele vassdraget (fra veg, landbruk og andre inngrep). Dette som et viktig grunnlag for senere vurderinger og uttalelser i saken. Utarbeiding av en slik oversikt/utredning vil bli et viktig innspill fra oss til Nye Veier når planprogrammet kommer på høring i høst.

Vedtak

Statsforvalteren gir Nye Veier og Asplan Viak dispensasjon fra verneforskriften for Trettenstryka fuglefredningsområde pkt. IV nr. 3 for å gjennomføre grunnboringer slik som beskrevet i søknaden. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 første alternativ (undersøkelsene strider ikke mot vernevedtakets formål og vil ikke påvirke verneverdiene nevneverdig). Tillatelsen gjelder også etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag av 15. november 2004, §1, første ledd, bokstav a, og er gitt av Innlandet fylkeskommune i samråd med Statsforvalteren.

Vilkår:

- Undersøkelsene kan gjennomføres i perioden 9. august – 15. september 2021.
- Undersøkelsene skal gjennomføres så effektivt og over så kort tidsperiode som mulig.
- Borepunktene skal så langt det lar seg gjøre følge skisse på kart og dermed kun gjøres fra flåte og ikke på land i verneområdet.
- Det forutsettes at utstyr som brukes i verneområdet ikke fører med seg fremmede organismer.
- Utslipp fra boreriggen skal unngås. Hvis det likevel skulle skje må det håndteres slik beskrevet i søknaden og meldes fra til Statsforvalteren omgående.
- Denne tillatelsen skal medbringes av de som gjennomfører undersøkelsene, og fremvises på forespørsel fra Statens naturoppsyn.

Annet

Det forutsettes at nødvendige tillatelser etter annet lowerk og grunneiere innhentes. Merk at denne dispensasjonen ikke omfatter tillatelse til lavtflyging over verneområdet (da det ikke var skissert noe slik behov). Maks tillatt hastighet for borerigg/flåte og båt er 5 knop, og det skal tas hensyn til fuglelivet. Boringer oppstrøms verneområdet vil kunne påvirke storaurens gyteområder innenfor verneområdet og bør derfor ikke foregå etter 15. september (dette kommer som vilkår i vedtaket fra Innlandet fylkeskommune).

Klageadgang

Disse vedtakene kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. Klagen etter verneforskriften stiles til både Miljødirektoratet og Statsforvalteren, men sendes kun til Statsforvalteren i Innlandet (sfinpost@statsforvalteren.no). Klage etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Innlandet fylkeskommune (post@innlandetfylke.no).

Med hilsen

Steinar Fossum (e.f.)
fung. avdelingsdirektør

Alexandra Abrahamson
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:
Øyer kommune
Statens naturoppsyn v/ Arne-Johs Mortensen
Nye Veier v/ Knut Roland
Innlandet fylkeskommune v/ Mari Olsen